

Redacția:
Strada Beriului Nr. 2.

Toate manuscrisurile ce privesc conținutul foii sunt a se adresa redacției.

Manuscrisurile nu se înapoiază — Epistole nefrancaute nu se primesc.

Un număr costă 16 bani.

ACTIVITĂȚEA

Foaie politică, economică, socială și literară.

Administrația:
Strada Beriului Nr. 2.

Prețul de abonament:
pe an 8 cor., pe 1/2 de an 4 cor., pe trei luni 2 cor.
Pentru România și străinătate
Pe an 20 franci.

Inserțiunile se acordează conform tarifului obișnuit.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Regele României.

Mesagiuri de-ale împăraților și regilor auzim totdeauna, când se deschid și se închid corpurile legiuitoare în țările constituționale.

În cele mai multe cazuri mesagiurile acestea nu sunt de mare interes, deoarece de comun lucruri neștiute de lumea externă nu se prea amintesc nici în mesagiuri, mai cu seamă dacă sunt de natură diplomatică, se fac cam după același șablon, lucrurile neplăcute se retac.

Regele României a dat cetire acum la deschiderea Corpurilor Legiuitoare române unui Mesagiu, care e de parte de șabloanele obișnuite și cu drept cuvânt îl putem numi de vorbire a unui adevărat părinte, care în nemărginita sa iubire este îngrijat de soarta adorabililor săi fii!

Nu ascunde, desvêlește starea economică critică a iubitei Sale Românie, și caută, ca părintele cel adevărat, mijloacele, cu cari să se saneze răul, de care suferă de un timp încoace Regatul Seu.

Ca părintele în mijlocul iubitei și iubitoarei familiei, vorbește către senatorii și deputații strînși în jurul Seu: „Inima mea îngrijată se simte acum ușurată, văzându-vă strînși în jurul Tronului...”

Apoi în ce mod natural și înălțător expune modul, care va învinge toate greutățile, și va asigura bunăstarea, mărirea și viitorul Regatului: „Fiecare, mic și mare, trebuie să aducă prinosul lui de jertfe. Eu sunt sigur, că acestea vor izvorî din aceleași simțiri a datoriiilor către Patrie, cari au însu-

șit poporul român în toate împrejurările însemnate ale vieții sale politice”.

Cât adevăr și câtă căldură e în aceste cuvinte a Înaltului Părinte al fericii Românie!

Dar' ceea-ce în situația actuală cu tot dreptul pretinde acest Suveran dela fiii săi, o face și El însuși; ba premerge tuturor cu cel mai nobil și patriotic exemplu, renunțând la o parte din lista sa civilă!

Regele României prin această rară faptă a decretat, că Regii și supușii sunt egal obligați a-și împlini datorințele față de patrie; ori, neputându-se generaliza acest principiu nobil dar' și natural, a decretat, că Regele României și toți supușii săi nu numai în dorințe, nu numai în vorbe, ci și în fapte sunt egali, când greutățile ivite reclamă conlucrarea și dărnicia Lor!

Vitalitatea României ar fi înlăturat greutățile financiare și fără sumele, la cari a renunțat Înaltul ei Suveran, istoria ne arată, că această Țară a trecut prin încercări cu mult, cu mult mai grele și a reușit învingătoare!

Aci dar' nu satele de mii oferite din lista civilă, ci principiul nobil și manifestarea faptică a iubirei părintești este motivul exclamării noastre: *Fericită Românie!*

Nu ne îndoim, că urmând exemplului înălțător al Suveranului, cu nobilă abnegație vor suporta și funcționarii Regatului urmările dispozițiilor excepționale; avem însă temerea, că: *suprimările funcțiunilor, proiectându-se în o măsură extraordinară considerabilă, va avea urmări regretabile în viața socială, sporind proletarismul.*

Proprietarii latifundiilor colosale din Regat având în vedere greutățile

extraordinare, de sigur vor cunoaște și ei datorințele lor față de Patrie, și nu vor rămânea îndărăt, ba din prisosul ce le dă scumpul pământ al României, vor emula mic și mare întru aducerea prinosului de jertfe!

Și atunci suprimările de funcțiuni credem că s'ar putea reduce la minimal.

Sorisoarea Regelui.

Eată după „Monitorul Oficial” de Vineri din cuvânt în cuvânt scrisoarea, ce a adiesat'o M. S. Regele Carol către dl D. Sturdza, președintele consiliului de ministri:

Scumpul Meu Președinte al Consiliului!

„În fața greutăților financiare actuale, cari impun jertfe tuturor spre a se ajunge, cât de curând la restabilirea creditului nostru pe temelie sănătoasă, privesc ca o datorie de a ușura și Eu sarcinile Statului. „Doresc, dar', ca toate reducerile, ce se vor aplica în viitor acelora, cari slujesc Statului, să fie de asemenea aplicate și listei civile.

„Economia, ce va rezulta din această măsură va rămânea la dispoziția tesaurului public, pentru întimpinarea trebuințelor, cari nu s'ar putea îndestula prin creditele „budgetare.

„Primește, scumpul meu președinte al Consiliului, încredințarea sentimentelor de înaltă stimă, ce-ți păstrez.

Carol.

„P e r p e p e r”.

Cu toate-că directorul executiv actual al „Ardeleni” s'a deșosot contrariatulii eleganței sale, dovedite în anii premergători, a corțeșt pentru sine însuși acțiunile de pe la acționari externi cu reclamă falsă, ceea-ce putem dovedi și

prin epistole private, votul de neîncredere pentru „cinstita” sa persoană, numai așa și-l-a putut câștiga, că însuși roșind la față, în adunare, a fost strîns de curele, de a-și vota însuși cu acțiunile sale, încredere proprie, ce demarcă un act de cea mai decadentă morală.

Totuși sub forța gravelor descoperiri ilegale și compromițtoare ale lui Dr. A. Muntean, Ioan Mihaiu și L. Bercian, a fost silit a face declarația în plenul adunării, că va abdice de postul său de director executiv și astfel a trebuit să i-se dea, vezi Doamne! și un soi de satisfacție, ca și un alt membru din direcțiune, anume meritosul Ioan Mihaiu, medicul radical al comediantului bolnav, cel cu musca pe căciulă, încă să meargă, adică: „Dacă eu, atunci și el”, și noi din parte-ne îi suntem mulțumitori în interesul prestigiului institutului, pentru această faptă a directorului invalid și îi dorim voiaj bun, pe drumul nou cu cotituri mai puține, unde nu va poticni așa ușor.

Numai cât vorba latinului, „si duo faciunt idem, non est idem”, Dr. Mihai merge pentru un lucru, ear' Ioan Mihai merge pentru altul!

Un acționar.

ADUNAREA GENERALĂ DELA „ARDELEANA”

La 8 Aprilie n. s'a ținut adunarea generală, aménată la 31 Martie n.

Președintele Elia Popovici, aflându-se notarul Simeon Vlad, ales în rândul trecut, bolnav, denuștește de notar pe acționarul Petru Belei.

Se constată prezența a 38 acționari cu 4003 acții.

FOIȘOARA

Expediția nordică a Transilvănenilor din suta a XVII.

(Urmare).

Pe un Român cu numele Hericza, care s'a revoltat și pentru asta a fost închis în Alba-Iulia, l'au eliberat soții săi cu puterea ziuă după amiază, „az mikor az bán mind ivott” (pe când Banul a tot beut), după-cum scrie cronicarul.

Din Stry a trimis Rákoczy proclamațiuni la Poloni, dar' acestia s'au retras din calea lui.

În 18 Februarie a ajuns în Sombor, unde l'au așteptat Cazacii cu hetmanul lor în frunte și s'au unit cu el.

Armata lui consta acum din 18.000 călăreți, 5000 pedestrași și 6000 Români (din principate). Cu cele 20.000 de Cazaci s'au urcat la 49.000 de oameni.

De aci încolo Cazacii formau avangarda; ei mergeau prădând, jăfuind chiar și bisericile și morminte și comiteau cruzimi, omoruri și ciungări de tot felul. Sécuii îndată au învă-

țat însușirile acestea dela Cazaci și apoi dădeau pe întrecute.

Pentru asta la Torki lângă San a eșit o deputațiune polonă în calea lui Rákoczy și l'a rugat să se întoarcă înapoi, dar' el n'a voit. Apoi a apucat pe lângă riul Visloka în jos. În 28 Martie a ajuns în Cracovia. În castelul regal, Vavel, pe vremea aceea era o garnisoană svedă sub comanda lui Würtz, care îndată a eșit în calea lui și i-a predat cheile cetății. Rákoczy a intrat cu mare pompă în reședința regilor poloni: Înainte mergeau 800 de Svezi, apoi 2000 de haiduci ungurești, după aceștia Cazacii, 1000 călăreți moldoveni, apoi eară 600 de Svezi. După acestia mergea principele călare pe un roib turcesc, încunjurat de fruntașii Svezilor, Cazacilor, Ardelenilor și ai boierilor români. În fine au urmat 6000 de Sécui și de Români.

Din Vavel a scris la mumă-sa: „Szép hely, szebb nem lehet.”¹⁾

În 11 Aprilie s'a întâlnit cu armata lui Carol X. în Moidlbojcz, dar' a fost surprins văzându-o că constă numai din 7000 de Svezi.

De aci a scris acasă: „mi bizonnyol vagyunk, csak bor fogytán vagyunk.”²⁾

1) Frumos loc, mai frumos nici nu se poate.

2) Noi zău ne aflăm bine, numai vinul ni-se găta.

Intr'aceea Polonii încă se pregăteau de războiu. Czarniecki a adunat vre-o 30.000 la Danzig, Sapieha cu Potocki vre-o 12.000 la Kamieniec, ear' la poalele Beskidilor stătea Lubomierski cu 6000 de oameni gata de luptă. Totodată au înduplecat pe împăratul Austriei să le trimeată pe generalul Hatzfeld cu 12.000 de soldați din Silezia într'ajutor, ear' pe Sultantul au știut așa de bine să-l tragă pe partea lor de acesta turba de mânia pe Rákoczy și îl amenința că, de nu vine îndată acasă, toată România și Moldova (sic!) o prădează, ear' pe Tătari îi trimite în contra lui. Rákoczy nu știa încotro să dea, căci Polonii să fereau din calea lui. Iară a scris acasă: „az bor bizonny többire elfogyott, hanem hoznak.”¹⁾

În 23 Maiu armata cea unită a cuprins Brzestul. Acum a cugetat Rákoczy că toată Polonia e a lui și n'a voit să facă contract cu Svezi.

În 14 Iunie au ajuns în Varșovia, dar' voind Nemții și Polonii să năvălească în Suedia, Carol s'a despărțit de el și a curs prin Prusia în calea lor.

Ca să nu știe Polonii că ei să despăr-

1) Vinul mai tot s'a gătat, dar' aduc iară.

țesc, au plecat totodată din Varșovia și au mers oare-câtva timp laolaltă spre miază-zi, apoi Svezii au luat direcțiunea către Apus, ear' Rákoczy către Răsărit. Acum Hetmanul Cazacilor a luat pe Rákoczy cu vorba, cu momelile de ajutoare mari etc. și așa l'a înduplecat de a plecat cu toată oastea către Sud-Ost.

Până când a luat Rákoczy câmpiile sarmatice de-alungul și de-alatul, Lubomierski și-a cugetat: vicem pro vice redabo tibi princeps, a trecut cu 40.000 de oameni, între cari numai 6000 erau soldați, Carpații, și a prădat și jefuit toate comitatele nordice, cu deosebire moșiile lui Rákoczy, apoi tocmai pe unde au fost trecut Ardelenii Carpații, s'a reintors și el încărcat de pradă înapoi.

Intr'aceea Rákoczy „csak ment a kozákkal a végtelen sivatagok, vadon erdők, kanyargó folyamok és el elnyuló lápok orszá-gában — Vörörszázagon át egyenest a Tatárok torkába.”¹⁾ — după-cum scrie cronicarul în „siralmas kronika.”

În 27 Iunie o parte de Români s'au

1) S'a tot dus cu Cazacii peste câmpiile nemărginite, prin păduri sălbatice, pe lângă riuri șerpuitoare, peste pustii, prin țara roșie oblu în gura Tătarilor.

sunt rare aici. Cea din urmă dramă de acest fel a avut loc zilele acestea în Castiglione. Giuseppa Pistonia, o brunetă de o rară frumusețe se întorcea cu mai multe prietene ale sale, cântând, dela lucrul câmpului. Când a ajuns să intre în oraș, iubitul său, Evaristo Cornadini, a strigat-o rugându-o să meargă împreună cu el. Fata însă, fricoasă și rușinoasă a merge prin oraș însoțit de el, a trecut înainte fără a-i da ascultare. La aceasta el s'a luat după ea, aplicându-i câte-va palme, ear' când fata s'a întors cătră el zicându-i: »Ce ți-am făcut? lasă numai că de seară când vei veni la noi te va scoate mama din casă afară«, el a tras pumnalul și a împuns-o cu el de vre-o 14-ori. Fata a fost apoi dusă de cătră prietenele ei, cari strigau de groază, acasă, plină de sânge.

— Sinuciderea unui orb. Comptabilul Leopold Hirschenhofer din Viena, în etate de 53 ani, de mai mult timp a fost orb și astfel n'a putut ocupa nici un post. Trăia la o soră a sa, care îl îngrija cât nu se poate mai bine. Totuși soartea tristă i-a căzut orbului greu la inimă. Ca să iasă undeva singur nu putea, ear' sora sa era prea ocupată cu lucrul, încât nu-i rămânea timp să-l însoțească. Astfel bietul orb iarna întreaga a șezut la fereastră. Intr'una din zilele trecute, șezând earăși la fereastră, până-ce sora sa lucra în altă odaie, se vede că i-s'a urlit de viață, căci deschizând fereastra, s'a aruncat jos din etagiul al treilea, rămânând mort pe loc.

— Un costum de 76 grame. O foaie franceză a socotit cât cumpănește un costum întreg a unei dansatoare »clasice«. Tricolorul de mătășă de culoare roșă cumpănește 17 grame, jachetele de gazelă 25 $\frac{1}{2}$, corseta 22 $\frac{1}{2}$ și îmbrăcămintea picioarelor 11 grame. Peste tot așadar 76 grame, afară, bine înțeles, de multele diamante cu care se împodobesc dansatoarele clasice.

— Asentări cu rezultate nefavorabile. Asentarea din cercul Gölnczbánya a dat un rezultat de tot nefavorabil. Din 487 flăcăi obligați la asentare, s'au prezentat numai 259 și abia 58 au fost asentati. Nu s'au prezentat din cauză că au emigrat în America, 228. Și mai nefavorabil a fost rezultatul în însuși orașul Gölnczbánya, unde din 108 abia 11 au putut fi asentati.

— Defraudare la o cassă de economii. Conducătorul despărțământului de hipotecă a cașsei de păstrare din Oradea-mare, Josef Kőnczey, a păpat 6000 de cor.; cassă n'a pierdut însă nimic prin aceasta, căci suma a fost restituită. Kőnczey e tată a 6 copii.

— O familie binecuvântată. În Joschau, o comună în Lika, femeia unui țeran a născut în 11 Ianuarie anul trecut 3 gemeni. În 20 Ianuarie a. c. femeia de nou a dat naștere la 3 gemeni. Cei de acum e anul au murit îndată ce au văzut lumina zilei, ear' cei de acum trăesc. Mama se bucură de sănătate deplină.

— Pentru o găscă. Un proces interesant s'a petrecut naintea judecătoriei din Műnnerstadt. Intr'o comună din apropiere doi locuitori aveau amândoi câte o găscă, care aproape nu se puteau deosebi cu nimic una de alta. Zilele trecute una din găște a fost găsită moartă. S'a născut acum întrebarea, că a cui e găscă cea moartă, căci fiecare se ținea de cea vie, și n'a fost chip să se poată înțelege asupra acestui lucru pe cale pacinică, așa că au ajuns înaintea judecătoriei, unde cheltuelile de proces, luându-și fiecare avocat, s'au urcat deja la 500—600 mărci, fără a se ști încă cine va câștiga procesul.

— Soldați desertori. Din garnisoana de artilerie din Timișoara au desertat deodată trei soldați. Din închisoarea de garnisoană din Praga au fugit trei soldați, dintre cari unul, care și-a omorât iubita.

— Proprietarul Anton Boramusczyk din Ravaruska a fost deținut și predat tribunalului, deoarece s'a constatat, că el nainte de asta cu 13 ani, și-a omorât nevasta.

— Mama și fata. În comuna Brstovacz, l. Zombor, o văduvă și-a omorât, din jaluzie, fata de 18 ani, otrăvindu-o. Amândouă femeile iubiau pe unul și același tânăr, și astfel mama n'a aflat contra acestui lucru un leac mai bun, decât să-și otrăvească fata și apoi pe sine.

— Sinucidere cu dinamită. Un băieș dintr'o mină de cărbuni din Koreszovice, anume Ian Hajdas, s'a sinucis cu dinamită, punându-și o patroană explosibilă pe piept și dându-i foc. Vecinii, cari au auzit detunătura și au grăbit la fața locului, i-au aflat trupul sfirțicat în mai multe bucăți.

— Fericire scurtă. La un hotel din Viena au tras Joia trecută un tânăr elegant cu o damă de frumusețe rară. În cartea străinilor sosiți, el și-a dat numele de George Haleso, farmacist din Budapesta cu soția, în etate de 28 ani. Ei însă au fost îndată deșinuți, căci în urma unei telegrame din Budapesta, adresată poliției din Viena, că un tânăr farmacist dimpreună cu femeia șefului său au dispărut din oraș, au fost recunoscuți. Pentru înștiințarea necorectă tinerei a fost pedepsit cu 6 cor., pe care tatăl său, care l-a urmărit, le-a și plătit îndată.

— Cine e mai tare decât dracul. Această întrebare a pus-o un inspector de școale (preot) cu ocaziunea unei vizite școlare, unei fetițe de 12 ani, așteptând, bine înțeles răspunsul, că »D-zeu«. În loc de aceasta însă, fetița, spre uimirea tuturor a răspuns, că executorul. Întrebată fiind cum a ajuns la acest răspuns, ea a zis: »Părinții mei până bine de curând au avut două vaci cu lapte, dintre care una mai pe urmă n'a vrut să mai dea lapte, a rămas stearpă. Mama în mânia ei a zis odată cătră vacă: »Noa, te-a luat dracul!« După câteva săptămâni a venit însă executorul la noi și ne-a dus vaca. De aci deduc, că el e mai tare decât dracul.«

— Regele țiganilor englezi. În Birmingham a murit de curând »regele« tuturor țiganilor din Anglia. El se numia Esau Smith și era în etate de 94 ani. În urma sa rămas o femeie, cu care el a trăit împreună 75 de ani, 5 băieți, 7 fete și 200 de nepoți. Esau Smith avea mare influență asupra țiganilor englezi, cari la ori-ce neînțelegeri se adresau lui, numindu-l și fibiriu. În momentul de față a avut loc între cele mai mari tânguiri și bociri din partea supușilor sei.

— O deputație de vre-o 40 de persoane, cea mai mare parte muncitori, s'a dus zilele acestea la primarul orașului din Timișoara, și l'a înștiințat, că ei trec la secta baptistă. Deoarece însă de lege această sectă nu este recunoscută, deputația s'a declarat — fără confesiune.

— Cu ocaziunea unei cercetări făcute la oficiul de dare din Chichinda-mare s'a constatat, că 6000 de coroane s'au păpat pe cale neiertată. A fost prins cu ocaua mică și îndată și deținut amplotul de odinioară Anton Urso, care de present e executor în Zilah.

— În Berlin a fost prinsă zilele trecute o bandă de spărgători, cari voiau să schimbe la o cassă de acolo 50.000 de mărci.

— În ziua de 27 Martie n. s'a tăiat în abatorul din Barnum o vacă, în stomacul căreia s'a găsit 384 de petri, de diferite mărimi, a căror greutate totală se urcă la 24 kilograme. Totodată s'a mai constatat că aceste petri erau de mult înghițite, căci erau puțin tocite. Vaca a fost însă sănătoasă în tot timpul cât a trăit.

— În indoiială neliniștită. Floarea: »Ah, mă aflu într'o stare de tot critică și am venit la tine, pentru a-ți cere sfatul. Sunt iubită de trei bărbați, și nu știu pe care să-l iau«. — Valeria: »Care are bani mai mulți?« — Floarea: »Tu proasto! tu crezi că dacă eu așa ști această, te-aș mai întreba pe tine?..«

DIVERSE.

Ocupația zilnică a Țarului.

Țarul de obicei se scoală la orele 8 $\frac{1}{2}$ și până la 9 ore e ocupat cu toaleta. După aceea se pune la masa de scris și rezolvă toate agendele urgente ce privec regimul. Dela 10—11 face pauză, în care timp și de-junează. Orele dela 11 până la 1 earăși sunt destinate pentru lucru, parte pentru propunerile ministrilor, parte pentru subscrierea unui mare număr de diferite acte. În acest timp Țarul bea neconținut câte 1 păhar de teă unul după altul; rar de tot și câte un păhar de vin, mâncând puțină pâne cu icre. Dela 1—4 își petrece în mijlocul familiei, chemând și câte un adjutant, întrebându-l despre noutățile ce spun foile și lăsând să se cetească ce e mai de însemnătate. Țarul însuși e un cetitor de ziare foarte neregulat și a trecut deja mult timp de când n'a mai luat vre-o carte în mână. Dela 4—6, ba uneori până chiar și la 7 se retrage ear' în odaia sa de lucru; când apoi se ia dineul și Țarul rămâne ear' în mijlocul familiei sale până la orele 9 $\frac{1}{2}$, ba dacă Impărăteasa-mamă a sosit la vizită, stă până și la 10 ore. După aceea până la 12 ore, când se duce la culcare, stă de nou în odaia sa de lucru.

Sz. 284—1901. végreh.

1—1

ÁRVERÉSI HIRDETÉNY

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a dévai kir. törvényszék 1901. évi 2160 számú végzése következtében Dr. Suciú Gábor hátszegi ügyvéd által képviselt »Hatiegana« hitelintézet javára Sierbán János s. t. totesdi lakosok ellen 174 kor. s jár. erejéig 1901. évi márczius hó 20-án foganatosított kielégítési végrehajtás utján le és felülfoglalt és 770 koronára becsült következő ingóságok u. m.: szarvasmarhák, disznok, lovak

és törökbuza nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a hátszegi kir. járásbíróság 1901. évi V. 289/2 számú végzése folytán 174 kor. tőkekövetelés ennek 1900. évi augusztus hó 18. napjától járó 6% kamatai, $\frac{1}{3}\%$ váltó díj és eddig összesen 60 kor. 70 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig adosok lakásán leendő esz-közlésére **1901. évi április hó 29. napjának délutáni 4 órája** határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltaták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Hátszegen, 1901. évi április hó 7. napján.

Szentmiklósy András,
kir. bir. végreh.

Casă de vëndut.

Subscrisa aduc la cunoștința on. public, că casa proprie din str. Dealului (Berggasse) No. 11, din Orăștie, o vënd din mână liberă.

Doritorii a o cumpăra să se adreseze la

Vënd. Nagy Zsigmond.

3—3

Deschidere de prăvălie.

Emerich M. Kovaltsik

a deschis la 10 Martie n. a. c., în edificiul hotelului „Central“ din loc o

Prăvălie de manufactură

în mare și mic

Cel mai bogat asortiment de pânze veritabile de Rumburg, mărfuri de in și damast, servicii de masă, canavasuri, cretoane, oxforde, zefire, perkoline, șifoane, căptușeli, etc.; mărfuri curente, ghete, umbrele de ploaie și de soare, precum și tot felul de articli aparținători acestei branșe.

Cele mai bune fabricate!

Prima calitate!

Serviciu prompt și solid!

Cele mai ieftine prețuri originale de fabrică!

Raportul membrului de direcțiune Ioan Mihaiu.

Onorată adunare generală!

Înainte de a trece la expunerea motivelor, care m'a îndemnat a nu lua altă răspundere despre bilanțul anului expirat decât aceea, ce privește partea tehnică a lui, dați-mi voie, dlor acționari, a-mi face observările mele și la raportul Direcțiunii, pe care eu de asemenea nu l'am putut primi în forma și cuprinsul în care ni-s'a prezentat.

În acel raport se afirmă, »că anul trecut a fost dela începerea activității institutului nostru, cel mai bogat în rezultatele sale«.

Dacă »activele institutului au crescut în acest an cu suma considerabilă de cor. 484.857'21«, ce ar fi atunci mai natural să urmeze din acest creșterem, decât un venit corespunzător acestor active? Dar' cu regret trebuie să declar, că un asemenea profit înzadar îl vom căuta în bilanțul nostru și fiecare dintre d-voastră își va pune în-trebare, că unde s'a putut cutunda profitul acesta?

Din cifrele bilanțului se vede, că profitul anului expirat este de coroane 67.836'78, adică numai cu 3026'36 mai mare, ca a anului premergător 1899. Acest excedent este atât de minimal în comparație cu creșterea tuturor operațiilor, încât merită să ne ocupăm puțințel de el.

După datele raportului ce ni-s'a cetit, ar face creșteremul tuturor ramurilor de operație cor. 427.954'85. Computând după suma aceasta interesele de 8% și numai pe 1/2 an, cari de sigur le-a încassat institutul, ar face cor. 17.118'20, adaugând la suma aceasta interesele de 3% cu cor. 3923'93 după depunerile, cari cu finea anului 1900 au crescut cu cor. 261.595'52; mai departe interesele de 2% în sumă de cor. 1829'10 dela reescompt și avansuri, cari la finea anului crescuseră la cor. 182.910'60, apoi profitul anului 1900 ar trebui să fie cu circa cor. 15.000 mai mare, ca cel arătat în bilanțul nostru.

Dlor acționari! Spre a dovedi disproporția profitului nostru față de capitalele ce ne-au stat la dispoziție, permiteți-mi să fac o paralelă între bilanțul nostru și bilanțele altor institute, cari se află într'o situație similară cu institutul nostru.

1. „Silvania“ cu un capital social de cor. 300.000 și cor. 1.064.636 depuneri, adică nici pe jumătate ca ale noastre, a realizat un profit de coroane 55.531, prin urmare acest institut ar putea arăta astăzi un profit de cor. 85.000, dacă ar fi dispus de capitalele institutului nostru.

2. „Patria“ din Blaj, cu un capital social de cor. 220.000 și cor. 1.331.000 depuneri, adică cu un capital tocmai pe jumătate ca la noi, arată un profit de cor. 49.495, prin urmare profitul nostru ar trebui să fie de două-ori atâta, adică cor. 98.990, nu mă îndoiesc, că am fi și putut realiza un asemenea profit, dacă și institutul nostru s'ar fi bucurat de o conducere asemenea »Patriei« din Blaj.

3. „Takarékpenztár“-ul din loc. Deși institutul acesta se află în

orașul nostru, totuși diferența între profitul acestui institut și al nostru, este mai isbitoare, cu un capital social de cor. 120.000, adică nici a 4 parte din capitalul nostru și cu jumătate din depunerile noastre, adică cor. 1.303.047 și cu active de cor. 1.839.712, pe când activele noastre sunt cor. 3.376.959, adică aproape de 3 ori atâta de mari, a realizat un profit de cor. 45.240, prin urmare profitul nostru ar trebui să fie chiar și de 2 ori mai mare ca acesta.

Ași putea să continuu cu asemănările acestea, dar' cred că fiecare dintre d-voastră, dlor acționari, este pe deplin convins și din datele ce le-am înșirat mai sus este matematiceste deplin constatat, că profitul anului 1900 nu este îndestulitor și nu corespunde capitalelor active de care am dispus și că la alte institute în proporție cu capitalele lor s'au realizat profite aproape de 2 ori așa mari ca la Institutul nostru.

După constatările acestea nu mă îndoiesc, că fiecare dintre d-voastră ar dori să știe, că unde zace pricina acestei stări anormale și pentru ce nu putem ținea și noi pași cu celelalte institute de bani, cari se află în împrejurări analoge cu institutul nostru?

Iată răspunsul meu:

1. Lipsa unui director stabil, care cu trup și suflet se se dedice pentru afacerile institutului și

2. Manipularea neconștientioasă cu banii institutului.

Vreau să trec peste chestia Directoratului în adunările gen. atât de mult discutată și mă voiu restringe la a doua întrebare, care privește manipularea necorectă cu banii institutului, declar că toate datele pe care se bazează afirmările mele sunt scoase din cărțile și documentele institutului, la care am ajuns fără voia mea, fiind din nefericire membru al comisiunii mixte, care avea însărcinarea să cerceteze actele referitoare la articolii publicați în foaia locală »Activitatea« contra Directorului și a Direcțiunii.

Astfel de încorectități am constatat în următoarele cazuri:

I. Moșia lui Gola Kálmán din Atmaș.

În ședința Direcțiunii din Maiu a. tr. la propunerea Directorului exec. am decis cumpărarea și parcelarea la comunele dimprejur a acestei moșii, care la licitația din 8 Iunie a. tr. am cumpărat-o cu 34.200 cor.

Deși e vorba de o sumă însemnată de bani, totuși în protocolul ședințelor Direcțiunii nu vei afla nici o urmă despre procesul verbal al Direcțiunii, care ar fi trebuit să se iee în atacerea asta. Urmarea a fost, că Directorul lăsându-și în chipul acesta teren liber, a făcut cu Buda Béla, comerciant în Hunedoara un așa numit aranjament, predându-i acestuia parcelarea moșiei pe lângă asigurarea unui câștig de cor. 2000.

Aranjamentul acesta directorul l'a ținut așa de tainic, încât eu numai prin 20 Iulie am aflat despre el; în urma aceasta am adresat Direcțiunii în 22

Iulie a. tr. o remonstrare de cuprinsul, ca Direcțiunea luând în considerare, că aranjamentul directorului cu Buda Béla este diametral opus cu concludul Direcțiunii adus în obiectul acesta, că câștigul ce ar trebui să-l facă institutul cu banii sei, merge în mâinile unui om străin de neamul nostru, care n'a contribuit cu nici un cruceriu la acest institut, în fine luând în considerare marea daună ce se cauzează institutului de cor. 14.000 resp. 24.000 după mărturisirea preotului Constantin Dăncilă din Mănereu, Direcțiunea, zic, să respingă acest aranjament oneros.

Câștigul acesta mare l'ar fi realizat Buda Béla astfel, că vinzând o parte a moșiei a plătit suma cumpărării acestei moșii, rămânându-i lui gratuit curțile cu toate edificiile și 35 jugere de I clasă în valoare de 14—20.000 coroane.

Cine cunoaște mai de aproape referințele dela institutul nostru și știe că cum se alcătuește Direcțiunea și comitetul de supr., nu-l va prinde mirare, dacă acestea foruri chemate să controleze și apere interesele institutului, au trecut pur și simplu la ordinea zilei peste arătarea mea; un rezultat totuși s'a ajuns în urma remonstrării mele, căci câștigul de cor. 2000 fixat la început, l-au ridicat la 4238 cor.

În chestia aceasta Directorul a comis două grave abuzuri:

1. Prin omiterea de a induce concludul Direcțiunii în cartea destinată pentru procesele verbale a călcat §. 37 din Statute și

2. Prin aranjamentul făcut în mod arbitrar cu comerciantul Buda Béla a cauzat institutului o daună de circa 14—20.000 cor. Pretind ca Onor. adunare gen. să decreteze responsabilitatea Directorului privitor la rebo-nificarea daunei.

II Chestia celor 4200 cor.

În ședința Direcțiunii din 26 Oct. a. tr. Directorul exec. ne-a adus la cunoștință, că procesul intentat de avocatul Dr. Muntean institutului pentru plățirea speselor nelicuidate, l-am pierdut la tribunalul din Deva și așa trebuie să-i plățim speșele acestea.

Directiunea după informațiunile primite dela Directorul, că institutul trebuie să plătească aceste speșe avocatului Dr. Muntean, a decis în sensul acesta.

În ședința comisiunii mixte din 31 Ianuarie a. c. cetindu-se articolul resp. din »Activitatea« și ajungând la cazul acesta eu am declarat, că după cât am putut afla, apoi cu nedrept a plătit institutul suma de cor. 4200 Drului Muntean și am propus ca să fie întrebat Directorul în chestia aceasta. Urmarea a fost, că în proxima ședință a acestei comisii, președintele comisiunii Dr. Pop ne-a făcut cunoscut, că întrebând pe Directorul, acesta a dat în scris următoarea Declarație în afacere: »recunosc că n'am fost destul de precaut și voiu purta consecuențele omite-rii mele restituind institutului suma

de 4200 cor., întrucât adunarea gen nu mă va erta«.

Recunoașterea aceasta a dlui Director este de mare valoare prin faptul, că la aducerea concludului din 26 Oct. a. tr. a informat neexact Direcțiunea și numai acum, constrins prin articolul publicat în »Activitatea«, iasă la iveală că el poartă vina la pierderea aceasta.

Dar' și cu declararea făcută ne-a indus în eroare, pentru-că legea comerc. nu admite grația pe care o pretinde Directorul în declarația sa; și abstrăgând dela aceasta speșele ce le-am plătit în mod neproductiv pentru institut avocatului Dr. Muntean, nu sunt numai 4200 cor., ci afară de suma aceasta sunt speșele de abzicere în suma de 2600 cor., la olaltă suma de 6800 cor., fiindcă regulamentul vechiu pentru avocați dispune astfel, că în cauzele în cari pretensiunile dela partide nu sunt încassavere, avocatul față de institut nu are drept decât numai la speșele efective, urmează, că prin omiterea Directorului, că n'a executat acest regulament, se cauzează institutului daună și față de speșele procesuale judecătorește licuidate, cari dela partide nu se vor putea încassa. Astfel deci din speșele plățite adv. Dr. Muntean sub titlul acesta în sumă de cor. 14.530 va rezulta o daună însemnată pentru institut, care numai mai târziu se va putea constata. Separat de acestea a mai plătit institutul în cauza aceasta cor. 182'44.

Eu pretind ca să se declare în privința aceasta responsabilitate materială completă a Directorului exec., pentru-ca noi acționarii să nu suferim pagubă din neglijența Directorului constatată și recunoscută de el însuși.

III. Chestia contractului cu R. Kaess.

Din cărțile institutului se vede, că d-lui Kaess nainte de încheerea contractului cu lumina electrică, care s'a efectuat în ședința Direcțiunii din 28/9 a. tr. i-s'a asignat prin Directorul și plătit cor. 39.590, din cari Directorul a primit la 1 Septembrie a. tr. și anume din cei dintâi bani ridicați dela institut cor. 1996.

Fiind-că suma aceasta nu este clasificată sub nici un titlu, dă ansă la felurite bănueli; dar' chiar să aibă aceasta directă încassare ori-ce titlu legal, o înprejurare totuși este evidentă, că Directorul exec. la prima rată de bani cari s'au plătit dela institut în conta întreprinderii electrice, a fost în mod direct și personal interesat.

IV. Provisiunea D-rului Klein de 485 cor.

Precum arată documentul dela cassa institutului, Directorul a asignat în 8 Septembrie a. tr. D-rului Klein sub titlu: provisiuni în afaceri de mijlocire, suma de cor. 485, cari i-s'a și plătit dela institut. Documentul resp. nu e făcut conform regulam. prin licidatorul institutului, fără prin Directorul însuși.

Deoarece-că cumpărarea hotelului Szécsenyi, pentru care se zice că ar fi primit Dr. Klein provisiunea, am făcut-o

direct cu proprietarul Wagner, care dela deschiderea hotelului Central al nostru, neconținut ne-a îmbiat cu vinderă lui; e afară din cale ridicul a afirma, că am fi avut trebuință de mijlocirea D-rului Klein; declar această ero-gațiune săvârșită de Directorul fără nici o autorizare și știre din partea Direc-țiunii, de un jaf cu banii institutului și pretind ca suma de 485 cor. să fie fără amănare restituită institutului dimpreună cu interesele cuvenite.

V. Salariul de 1200 cor. a lui Rudolf Kaess.

Conform contractului încheiat cu R. Kaess referitor la lumina electrică, acesta primește afară de salariul de 3600 cor. încă 1200 cor., sub titlul că ocupă un post de funcționar la institut.

Deoarece acestui Domn i-s'a pus la dispoziție comptabilul Demian, care toate lucrările singur le face și domnul respectiv numai atunci se arată prin birou, când are plăcere, ba în ședința din urmă a Direcțiunii chiar Directorul a recunoscut, că comptabilul Demian face și lucrurile acelea, ce s'ar ținea de dl Kaess, pretind că cu 1 Maiu a. c. postul acesta să se casseze și suma de

800 cor. trasă dela institut sub titlu: salariu, să fie restituită institutului.

VI. Pentru încheierea cassei 582 cor.

Din un document dela cassa insti-tutului din 31 Dec. a. tr. se vede, că pentru asistare la încheierea cassei:

Directorul pentru 3 zile a primit 6 cor.
Preș. Vlad » 9 » » 18 »
Orbonașiu » 279 » » 558 »

Considerând, că directorului ca func-ționar al institutului nu-i compete diur-nul acesta, eară membrii direcțiunii: Vlad și Orbonaș trag două rënduri de diurne în una și aceeași zi, când parti-cipă la ședințele comitetului de censură, — pretind ca să restituie institutului:

Directorul suma de . . .	6 cor.
Vlad » » . . .	18 »
Orbonașiu circa . . .	150 »
	<hr/>
	174 cor.

VII. Lumina electrică Dr. Erdélyi.

În 19 Nov. a. tr. Dr. Erdélyi a introdus lumina electrică și precum arată cărțile institutului are: 1 lumină de 16, 1 l. de 10 și 17 lumini de 5.

Intr'o ședință a luminei electrice dl Kaess ne-a adus la cunoștință, că dl Dr. Erdélyi nu folosește luminele decla-

rate în cărțile institutului, ci cu totul altele, cari nu se pot controla și așa nerespectând condițiile contractului cere, ca numai decât să le depărteze, fiindcă sunt astfel întocmite, încât se pot folosi ca lumini de 10, 20 și chiar 30, deși la institut sunt anunțate ca lumini de 5.

Recunoscând și Dr. Erdélyi, că în-tr'adevăr folosește asemenea lumini, i-s'a dat termin de o lună pentru depărtarea lor; cu toate acestea până astăzi con-tinuă cu abuzul acesta pe contul insti-tutului și aceasta din simpla cauză, că ca membru în direcțiune închizând ochii la incorectitățile directorului e sigur, că și acesta după zicala: »o mână spală pe cealaltă«, încă va face asemenea și precum se vede, nici nu s'a înșelat în așteptarea sa

Pretind, ca să se iee măsurile de lipsă față de acest membru al direcțiunii și să se pună capăt ăstorfel de abuzuri; eară ce privește paguba institutului, On-adunare generală să binevoească a de-creta, ca dl Dr. Erdélyi să fie îndatorat a plăti pe fiecare lună începând din 19 Nov. a. tr. o taxă dublă, adică 24 cor. 10 fil. lunar, până-ce va de-părta luminile controversate.

D-lor acționari! Acestea au fost motivele, pentru care eu am denegat a primi răspundere pentru cuprinsul meri-toric al bilanțului și l'am subscris acela

numai cu considerare la partea lui for-mală respective tehnică.

Ce privește profitul realizat în an. tr., cred, că din cele expuse și D-v. veți fi convins, că acela nu este corēs-punzător și ar putea fi cu 15.000 cor. mai mare ca cel arătat în bilanț, dacă cu banii institutului s'ar manipula corect și cinstit și o parte însemnată din acest venit nu s'ar afla în buzunarul d-lui Di-rector executiv și a celorlalți favoriți ei sei.

Dacă Direcțiunea și Comitetul de supraveghiere — chemate a controla ac-tivitatea Directorului — bagatelisează sau chiar ignorează aceste incorectități a Directorului, ba încă pe mine, care le-am constatat și am avut cutezanța a cere îndreptarea lor, mă prezentează că ași fi turburat pacea în Direcțiune, — pre-cum veți avea ocaziune a vedea astăzi din rapoartele lor — atunci fiecare din-tre D-voastră va trebui să recunoască, că acestea sunt niște stări bolnăvicioase și dacă vor mai dăinui și nu le veți pune capet, apoi în mod fatal va urma ruina institutului.

Orăștie, la 31 Martie n. 1901.

Ioan Mihaiu,
membru în direcțiune.

